

ვარდულებულიანისა ღ ქალაქიანის

გ ა ნ მ ა რ ტ ე ბ ა

ანუ

ქართულია გუასიკური სიყვარული,

ქახოსტო ანდრონიკაშვილისაგან

მიჯნურთ-ბადედ წოდებული.

წარსულთა დროთა სახსოვრად, თხუთმეტის წლის ნაშთი.

თ ბ ი ლ ი ს ი,

სკამბა გრ. ჩარკვიანისა, ლორის-მელიქოვის ქუჩაზე.

1885.

ვარდულებულიანისა ღ ქალვაჯიანის

გ ა ნ მ ა რ ტ ე ბ ა

ანუ

ქართული ელასიკური სიყვარული,

ქაიხოსრო ანდონიკაშვილისაგან

მიჯნურთ-ბადედ წოდებული.

წარსულთა დროთა სახსოვრად, თხუთმეცის წლის ნაშთი.

თ ბ ი ლ ი ს ი,

სტამბა გრ. ჩარკვიანისა, ლორის-მელიქოვის ქუჩაზე.

1885.

21360

Дозволено Цензурою Тифлисъ. 29 Сентября 1885 года.

მივწერ ჩემსა გულსა ვარდსა,
ზავისუბუჟავ მით მაინც დარდსა.

შენი სახე გულსა ჩემსა სატად ასრე გამოვხატე:
გავუყარე საწუთროსა, ღვინი ჩემი ვაალქატე.
ორისაგან ერთი მიუაგ-ტყვე მქენ, ანუ მახანატე,
და ან მაცოცხლე, ანუ მომკალ, ჭირი ჭირსა მომიმატე.
(აშოთან).

შეკლას ერთი რამე უუვარს, მითი არის ბედნიერი:
ზოგსა თოფი, ზოგსა ცხენი, დედას შვილი ნებიერი,
ღოთიბაშსა დაფი, ზურნა, უქმეები, ყველიერი,
ჭეიფები, სიმღერები, ჰურის-ჭამა გემრიელი.
ზოგსა უუვარს ანგარება, ზოგს ცხოვრება ზომიერი,
ბერსა სული, ერსა მღვდელი მეტყველი ღ ღმობიერი,
მასწავლებელს, მოწაფე ბეჯითი ღ გონიერი
ღ კალაქ მამაცსა ამხანაგი სელმაგარი, ღონიერი.

გარნა მე, ჩემო ვარდოჯან, არ ვიფიქრებო ამათოვის,
შენ ხარ ჩემი ყოველივე, სხვა ყველა ივეს სხვათათვის;
მე რას დავსდეკ, შეიუვარონ სადაცა ხურდეს რაცა-ვის
ღ შენ კი ჩემი უნდა გასდე—სელი არა აქვს არა-ვის.

ანგარტ მრუვარე მას ფიქრობს, რქრო-ვერცხლი გაიმწაკლას,
მისი ფიქრი ის არს მუდამ, მიუმატოს, არ მოაკლას;
კვლავ მამატი ამას ფრთხილობს, ამხანაგს არ უღალატოს—
ღ მე შენი ფიქრი მაწუნებს, ღამის სოფელს გამომავლას.

უმხეობას ვით ვერ გასძლებს ქვეყანა ღ ზღვა ღ სმელი,
უშენობა არის ეგრეთ ჩემთვის, მხეო, სასარგელი;
გავსძლებ უურყურ ჯოჯოხეთშიც, რაც უნდ მქონდეს სატანჯელი
ღ უშენოდ ვი რომ ვიცოცხლო ბეჭი, ბეჭი—ერთი წელი.

რა შენს ახლას ვიმეოფები, სულ სასვე მქვს სული, გული.
ერთი ათად შევიქმნები, აღმიტაცებს სისარგული.
ერთობ ყველას დავივიწიებ, რისაც ვარ ჭირნასული—
ღ რა, რა ძრიელ მიმიზიდე, წამივიდე სიყვარული.

სულ მინდა, რომ შენთან ვიყუე, ვიარო შენსა არესა,
დატრფოდე, დაგბუღებულადე ჩემ გულის გამასარესა.
რა! რგორ არ შეგვიყვარო, შენა სჯობისარ მთვარესა—
ღ რომ ვიცოდე, თუ დამკარგავ, გავითხრიდი სამარესა.

მე უშენოდ ვერ ვიცოცხლებ, შენ იტოდე ესე ცხადად,
რადგან შენი სიყვარული გულში ჩამჩხა ესე მსწრაფად.
მოდო, ვარდო, შემობრალე, სიტყვა მაიხარ გასასარად—
ღ მათ მონად გამიხადე, გაგეშალო ფიანდაზად.

შენად მონად მე ვიქმნები, დაგაუენებ ჩემად უფლად,
რომ შენ განზრახვით, სურვილთ აღვისრულებდე ერთგულად;
მუდამ მე გემსასურები, შენ გამყოფებ თავისუფლად—
ღ ამ უამად ვი ამასა გთხოვ, ან გამკიცხო, მსუო, მუხლად.

გვლად, ჩემო გულის ვარდო, გეფიცები შეცვივსა,
ჩემ სულგულსა მივაბარებ შენსა თავსა მშვენიერსა.
სულ შენ სურვილზედ გატარებ, გემსადნენ ნებეივსა—
ღ თავიანსა გცემ და გილცამ მეორედ შენ, ჯერ სომ დიქთსა.

დღეს აქამდის რა ვიცოდი, რა ეთქმოდა სიუვარულსა,
რა შენ გნახე, ბადრო მთვარე, საკვირვლად ღრმად ჩამჩნი გულსა.
შენთვის თავი გამიწივს, ქრთამად გძღვნი ობოლ სულსა—
ღ სულელო ჩემო ვარდო, ნუ დამიწუნებ ბუღბულსა.

აწა შეენის ყავსა ვარდი, ვითა რქანი სასედაწისა,
მე სომ შენ შეგეფერები, სხვა ჩვენი ღიწნი ან აწისა;
მოდო, ვარდო, მომისმინე, შენც ნულან მეტყუა უაწისა—
ღ თვარა დღესვე თავს მოვიკლავ, რაღას მარგებ მაშინ გვედაწისა.

თუმც მჩაველი იმყოფება მშვენიერი ია-ვარდი,
გაწნა მათშიც გარჩევას, ვით ბუღბულთა შენც ნახავდი;
გული ვერვის მიუყენე, შენ ვი ფიცხლავ შემეყვარდი—
ღ შენით ვცოცხლობ, შენით ვხარობ, შენზედა მქვს ფიქრო, დარდი,

გულში მეუხარება განუყრელად, უოველს დღესაც ესე ვცდები,
 თუნდ მშიერს სული მსდებოდეს, მაინც სულ შენ მაგონდები.
 გულით მსურდეს, სსკა საქმეზედ ვერაფერზედ ვერ დავსდგები—
 ღ ორ-სამ დღეს რომ ვერა გნახო, მაშინვე ავად გავსდები.

შენის ნახვით, ჩემო ვარდო, შამადულე სსკა ქალები:
 ჩინად ან ვის აღარ ვაუღებ, შენგენა მწუდება თვალები.
 მე სიცოცხლით შენის ქებით, ვფიცავ, ვერ მოვიღალე—
 ღ შენი ვი არა ვიციარა: მაგინებ, თუ გებრალე.

შენის გულის ჰასუსისა ერთი ვერა მოვიმინე;
 ამარად მეტს ველარ შევსძლებ, ეს კმარა ჩაც მოვიომინე.
 თუნდ დამწუკლე და დამქოლე, შენი გული მაილხინე—
 ღ ერთი-რამ გამაგებინე, გენაცვა, ნუ დაირცხვინე.

თუ არა, სულა, შენ იცი, გინდ მამკლამ, გინდა მაცოცხლებ;
 შენ იცი, მზეო, როგორც ან გამიშვებ და დამაობლებ.
 რა ვქნა, რა გინდა, აღვითქვა, ნეტავ რითი მოგაღოლებ—
 ღ რას ინებებ სსსუიღლათა, ან გამიჭირდება, ვგონებ.

ახ ნეტავ ვ.ნმე მაცნობოს, ქრთამად რას მთხოვ, ჩემო ვარდო,
 რითი დავსძლე მე შენ გულსა, რომ შენ ჩემი გავიხადო!?
 მაწუქე, ჩემო სიცოცხლე, რომ მეორედ დავიბადო—
 ღ თუ არა და ჩემი გული ეშმაკებს უნდა მივანდო.

შაკმაძრე, რაც—ოდენ ჯამი ძიმწარე, ნაღველი მისკამს,
მე უშენოდ ვერ ვიტოვებ, გაიგონე, ასჯერ მიოქვამს;
სულსად და ხორცსაც დაეღუშავ, ორივენი გაძიწინავს—
ღ სიემეს გიფიტავ ესეა, თუ არა შევხდებით თავი თავს.

ჩემი ფიქრი, ჩემი საქმე შენა ხარ, ჩემო ვარდოჯან,
ძარდა, ტქრიალა, ლიკლიკავ, გოხტავ და დარდიმანდოჯან;
ბუნების მშენიერება, ქვეყნად ყველასედ კარგოჯან—
ღ გულისა მხიარულებავ, შაქარ-შარბათო, ვარდოჯან.

არა ვსტუევი, ჩემო ვარდო, აღმოგიჩნევ ბუნებაში;
შენ მგზავსი არა შექმნილ არა არცა ქვეყნად, არცა ცაში.
მზე-ვარსკვლავნი მით მოჭკვეხენ, მშენიერად გააქვსთ გაშვასში
ღ სითბოსა და სინათლესა მოგვიფენენ ქვეყნასში;

გარნა ჩემთვის მზე და მთვარე, ვარსკვლავი მაკამათელა
შენა ხარ, ჩემო სიტოცსლე, ტურფავ რამე ძალჩიბელა:
სითბოცა და სინათლესა შენ მამფინე კარგი ყველა—
ღ ჩემი ხარ და ვერ დაგკარგავ, არა ხარ დასავიწყელა.

რა მზე კიჩხიბს გადმოსცდება, მაშინ მოგვიკაზავს უფხული,
იხარებს, განცხორებდება მას უამის ყველა სულდგმული,
გბრეთვე რას შენს ახლას ვარ, გამითბება სული-გული,
ღ გარნა რა შენ გავშორდები გავხდები ოგორც უინული.

სრულად დაკარგავ საღისსა, ცოცხალ-მკვლარს დავემსგავსები,
ზამთრისა ველის ნადირთად, ტყისა ნეკრისად გავხმები.

ესე ვატარებ დღეთ ჩემთა, არც ვცოცხალ-ვარ, არცა ვკვდები—
ღ ჰქვირბენ, მკვითხებიან: იოსებ, ბიჭო, რას შეგები?!

ჩემთვის სასძილსა ვამსგავსე შენი ეშხი, ელვარება:

შტეტხლოთ მწვამ, უღვთოთა მკლამ, აღარა გაქვს შებრალება.

ჯერ სულდგმულს არ მიუღია ესოდენ ძნელი წვალება—

ღ მაკმარე, ნულარა მტანჯავ, იოსებ გენაცვალება.

ერთი-რამ შენის პირითა კეთილი აზრი მაცნობე:

გულის-მგეჩა, ღტოლვილება, თანა-გჩმნობა მიწყალბე.

ესე გვარი განცხადება გამაცოცხლებს, თუ მიბოძე—

ღ მაგრამ რას მივქარ-მოვქარამ, რამ არ გუპზინებოდე.

ვარდო, ნუ-რას გამაგონებ, თუ არ გიყვარდე გულისთა,

საიდუმლოდ შეინახე გულისთა დაფარულითა;

თორემ ერთი ცუდი სიტყვა რამ გამაგონო უუჭითა,

იმ-წამსვე თავსა მოკიკლავ-მოგეკითხება სჯულითა.

დაე, ისევ მე დაგტრფოდე, მიუვარხარ და შეგიყვარებ;

შენი სრული ნება იყვეს, მე ძალას არ მოვიხმარებ.

მე არას გეტყვი, შენ იცი, რასაც შენ ღმერთს მიავალებ—

ღ ჩემი კი მტკიცედ იცოდე, რამ ჩემ თავს შენ განაცვალებ.

გულში ასე განვიზრახე შემდგომვე ზიკველ ნახვისა,
შემოგწირე ჩემი თავი, სხვას არ ვაკუთვნე არვისა;
შენ როგორც გენებებოდეს—ფიქრი ნუწა გაქვს დავისა—
ღ მე ჩემი ვიცი, შენ შენი, ქაჩაღმა თავის თავისა.

მე შენ თავს ვერ დავანებებ, რაცა გსურდეს, იგი ჰქენი;
მე უშენოდ ვერ ვიტოვებ, გამომწარდებიან დღენი.
შენც ნება დამტოე, გენაცვა, იწამე შენი გამხენი—
ღ ერთმანერთისანი გავსდეთ, შენ ჩემი იყავ, მე-შენი.

არც იმიტომ არ ვაგიშვებ, თუნდ დამგლიჯონ ჩაღისავით,
ძანც თავს ვერ დავანებებ, თუნდ რომ დამკლან სარისავით.
ჴეშმარიტად მოვასხენებ, რომ მეც ტარიელისავით
ღ ვავიჭრები, თავის გადავსდებ სსსიკვდილო გველისავით.

ჩემო ბრწყინვალე ვარსკლავო, დაკითხე გონებასა,
მეტი ღონე აღარა გაქვს, შენც უნდა დამყე ნებასა.
თორემ ძანთლად თავს მოვიკლავ, მე ვზოვებ განსვენებასა,
ღ შენ კი ყველა, ვით ჩემ მკვლელსა, დაგიწუებენ გინებასა.

.
.
.
.

აწა დავიწუებ, სიტყვასწა, ვიტყვი, მოგითქვამ ქებასა,
რაც ძალ-მეჭმნება, შეგაქებ, მოვეუბი ნება ნებასა;
თორემ შენად ღიწყულად, ვფიტავ შენ გასარებასა
ღ ვერვინ შეგამგობს ვეროდეს... თუ მიიღებს წამებასა.

ნასკვარსაც ვერ მოგიოვლი, რაც გეუთვნის ღიწყულად.
შენ არჩას მსგავსი არა ხარ, რაცა გვინახავს ჩვეულად.
გული ასე დამიფსრიწე სიემწვილით, აღრეულად—
ღ რად თუ ანგელოსი იყავ, ქვეყნად დროებით წავეულად.

ზეციდგან ჩამოსულიყვე, მიგელოს კაცთა სსეული,
გავკავიწრებ, მაშ რას გვიზამ, რომ არა ხარ ჩვენიული;
მაგრამ ვად თუ გავაწრეო-ღმერთმან დასწეკელს წეული—
ღ დავკეარო და გავკიფრინდე უაწრეო ანაწდეული.

თორემ თუ ესე არ იყავს, დამიკლია საქართველო,
შენ-გვარსა რატომ ვერ შევსვდი, ჩემო გულის საუვარლო.
გვცადე, მსგავსი გიძებნე, გამოგჩხრიკე მიწა, მდელო,
ღ მაგრამ შენებრი ვერ ვნახე, ქალო შატრა, ქართველო.

ყველას სასე განვიცადე, დავიარე ყველა მხარე,
არაა გადმიწრა არსადა, მთლად მოკლახე თემთა არე;
მართლად და ყველას სჯობინარ-ტყუილად არ შეგოევარე—
ღ ნამეტნავად შენ ანათებ რაც ვაწყლავნი, მხე და მოვარე.

მე მისა დასამტკიცებლად თუნდ დავიმოწმებ ღვთაებას,
რომელ შენსა მატყებელსა ასი ენა უნდა ებას;

მე რა ვქმნა, როგორ შევამეო, რომ არ მივეცე წამებას—

ღ მამინ რაღა ვქმნა, საწყაღმან, მალე რომ ენა დამებას?...

კოკობსა ვაწღისა გამსგავსო, თუ გაზადრულსა მოვარქვას,
კიზაროსებრივ ნაწარდო აღმოსავლეთის მხარესა.

ძოცუღსარ შარვანდითა. გვინათებ არემარქვას—

ღ ამისთვის გეტრფი, გველები ფარვანასაკებ გარქვას.

შენი სსივი, შენი შექი მეტია მზისა თვალსედა,
მზეს დაბნელებ მამინვე, რა შენ გამოხვალ გარსედა.

ეველას ნასად აღმოჩენ, რომ შევრბენ ქალი ქალსედა—

ღ შეძიბრალე, უღვთოთ ნუ მკლავ შენის ეშისა აღსედა.

რა შენ გიხილვენ სალსშია, ეველანი შენსედ უბნობენ,
ზოგი ჰიწას ჰიწ გიცქერის, ზოგნი ხუმრუით ქურდობენ.

გაუ-განნი სინარულითა სუ მადლა-მადლა სტუნობენ—

ღ ზოგი სტირს, ზოგი იცინის, ჭმარნი ცოლებსა სწუნობენ.

გითა სსკა რაბე, ეგრეთვე ქალიც აწის და ქალიცა,
სსკა ქალები რად ვარგანან, ყურით დაუდგეთ, თვალიცა;
შენთან ფეხს გეკ გამოჭყობენ... ვაჟ იმათი ბრალიცა—
ღ მათ უფრო აღმატები, ჩემებრ რომა გაქვს სალიცა.

შენა ხარ ჩემი სიტყვასლე, აღმოგიჩნევ ქალებშია,
შენი ჭირიძე, ქალაჯან გენაცვალე თვალებშია.
შენით ვცოცხლობ, შენით ვხარობ, შენით მოკვივარქ ეშხშია—
ღ ქალა, რა აწის მიშველო, ღმერთი არ აწის შენშია!?

განგაგრძობ შენსა, ქებასა, თავით ფერხამდის შემეგულა,
ნახო, წერწეტო, ღამაზო, ანგელოზებრივ ქებულა;
დიდის ცისკარო, მშვენებით ნესტანზედ აღმატებულა—
ღ ნუ დამწვამ, ჭირიძე, ჩემთვის მზედ მთვარედ დაბადებულა,

მეტად გიხდება მიმოსვრა, ტანის რხევა, სიარული,
თვით ხარ კოსტა, მოცინარი, თამაში ღ მხიარული;
შენ აწას დროს არ ინაღული, მე კი გუევარ დაჩაგრული—
ღ დღე და ღამ ვსტირი, ცრემლითა დაწვები მაქვს დაღარული.

სსკა რაღა გიქო, კარგოჯან, სულ კარგი ხარ ყოველის ურითა,
ველ-ყურსა ქება არ უნდა, ნაქების ვეკლა მხრითა.
კოკლოზსა თავსა გაყრის თმა შაღებილი ინითა,
ღ წითელი რეგორც რომ სისხლი, საჭმელი მწვანელივითა.

შუბლი გართხმული მშვენნიკრად, ქვეშ წარბები დასატუნი,
 წამწამნი თვალთა დაწაჯად—შუბიანი ყაჩაყული,
 ოჰ, მაგ უყუნა თვალებად ვასკვლავები გაქვს ჩასხმულნი—
 ღ ნეტავ მაგ გვარ სელფონობით ვისგან აჩიან მართულნი!?

ცხვირ-პირი კეკლუც-ნასატი გაქვან ჭყერის საჭმელად,
 გშენის, გინდება სახეზედ, ახალგაზდათა საკვლელად;
 ტუჩები სამ რა ტუჩები, რა ითქმის იმათ საფერად,—
 ღ რას დავამსგავსო, რა უყო, სიტყვათ ვერ ვპოვებ სათქმელად?!

მა ტუჩ-ბავით შვების სიტყვა ნეტავ მეღიწსება რადის!
 მარგალიტებსავით გბილნი, ნორჩო, ჯერ ისეკ ამოგდის!
 მყაგებდას სუნთქავ, შიგნიდგან მუშე-ამბრის სუნა ამოგდის—
 ღ შორიდგან მყურებელსა მე უღვთოთ სული ამომდის.

შირის სასე ღ ლოყები გაქვან რაგორც ბრწეული,
 ანათებ, სწორეთ რაგორც მზე შუადღესედ მოწეული.
 მაქვს მე შენი სიყვარული ღვიძლებამდის დარეული—
 ღ გარნა გული ვი შემიქენ ასთვრამეტად დასეული.

შემკობილი გაქვს, ნაწნარო. ყოვლი თერი, სასე, ტანი,
 შენ ხარ მესა მშვენებისა, მით დაგნატრან ყველანი.
 შენებრი ვერა ყოფილან ქალნიც, ვაყვანთა ღმერთანი—
 ღ ვერცა კეკლუცი ეთერი, რამინი, ვერცა ნესტანი.

მე უმეტესად მაკვირვებს შენი ქცევა ჭკვიანური,
წდილობა და ჩვეულება, ხასიათი თავდაბლური;
გიუვაწს და ჭხათრობა ყველასა, თუმცა ხარ აღმატებული—
და მეჭაფად ღმერთმან მოგმადლოს სიმაღლე ყოვლად-ქებული.

გულს მიღონებს, მკლამს და მადნობს შენი ქვეშ-ქვეშა ღიმილი,
ხანდისხან ცხადლივ თამამად გბილგამოჩენით სიტყვით,
ენა ტვბილი და ლიკლიკი, მალმალ დედ-მამის ფიტყილი—
და ესენი ჩემთვის არიან უკვდავების წვიმილი.

ბევრი რაღა გავაგრძელო, მამწონს შენი ყველაფერი,
ერთი შენი ხმის მოსმენით მე რამტენჯერ დავითვერი?!
ნეტავ სულ შენთან მამყოფა, რას მეჭირება სხვა ვრი—
და სულ შენთან მალაპარაკა, სხვა არ მინდა არაფერი!..

ვერ გხედავ, მაინც შენა ხარ სულ ჩემი საფიქრებელი,
მუდამ ვსტირი, ცრემლსა ვაფრქვევ კაეშნით გაქუშებული.
მესსენება შენი ქცევა, შენი სიტყვები ლესული—
და შენი შოწს ყოფნა გაძნელდა... ვგდივარ გულშეწუსებული.

ზასუსი ვერ მიმიტია, რამ რასმე მეკითხებიან:
მე სხვასა ვფიქრობ, ისინი სულ სხვაზედ მეუბნებიან.
ჩემი ვერა გაუგიათ, ვერცა რატვასა ხვდებიან—
და რა მხედვენი გული უკვდებათ, ჭკვირობენ. შიშით კრთებიან.

მარად უამ, განუშორებელივ, მე შენა მექსარ გულშია,
შენს გარდა მე სხვის სახელსა გელარ ჩუშვებ უუქშია;
შენ გი, ჩემო ანგელოსო, სწორეთ ჩაგვიკრენ სულშია —
ღ სიზმარშიაღ მუდამ ვარ შენსა აღეცხსა-სიუვარულშია.

ერთსელ გვლავ განხე ძილშია, მითომ ჩუმი ყოფილიყო,
თმახედ დამეწყო სელები, ვცდილობდი გაყოფილიყო;
თმას გიყოფდი, შუბლს გკონიდი (ჩვენს მეტი არა ვინ იყო),
ვიცინოდით ღ ვხარობდით; ქორწილიც მოჩენილიყო.
უეცრივ გამოეღვიძა, განვიხილე, სად ვინ იყო —
ღ შევწუხდი, მოვრთე ტირილი, რომ სიზმარი ყოფილიყო.

Handwritten note in Georgian script:
უეცრივ გამოეღვიძა, განვიხილე, სად ვინ იყო —

სიზმართ ღამით, ცხადლივ დღისით ესრედ სულ შენ მაგონდები,
სულ შენსა ზმანებაში ვარ, ვწვალობ, ვქეშობ ღ კლანდები.
სხვა მეტი ღონე არ არის — რაღა იუკეს სომ მოკვებები —
ღ წავალ, წყალში თაჯს დავისრჩობ, ან კლდეზედ გადავგორდები.

მითხარ, რას შეტყვი, მოგელი, მზეო, ჩემსა საყვარელსა?!
ზასუსი შემომითვალე, მტრედო, ნუ გამამჭრი ყელსა!
ვერა, ვერა, მე ვეროდეს ვერ ავიღებ შენზედ ხელსა!..
ღ რომ გითხარ, ენა დამება... მოვიშველებ რუსთაველსა:

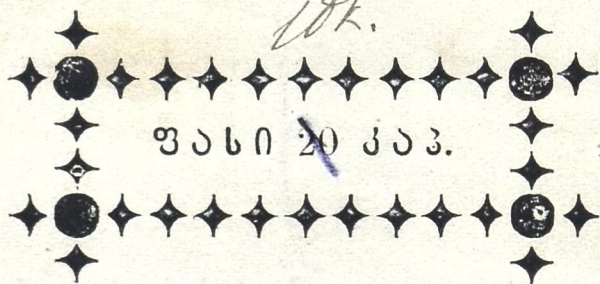
შენი სახე გუფს ჩემსა სატად ასრე გამოვსატე,
გაკუყარე საწუთროსა, ლხინი ჩემი ვაილქატე,
ლხინისგან ურთი მიყავ, ტყვე მქენ, ანუ მასხატე—
ღ ან მატოცხლე, ანუ მომკალ, ჭიჩი ჭიჩსა მომიმატე...

• • • • •

• • • • •

107.

3560 20 353.